

DO TRETIEHO DECÉNIA

V prvom ročníku tretieho decénia začína náš filozofický časopis vychádzať pod novým názvom: *Filozofia*.

Doterajší názov nášho časopisu výslovne zdôrazňoval, že chce z marxistických pozícií filozoficky skúmať problémy vyvierajúce z praxe socialistickej výstavby a z rozvoja jednotlivých spoločenských a prírodných vied. V stati *Za filozofiu späť so životom* (Otázky marxistickej filozofie 1961, 1) vyzdvihol akad. L. Szántó, že je potrebné, aby články, uverejňované v Otázkach marxistickej filozofie boli úzko, bezprostredne a organicky spojené s potrebami praxe — či už ide o prax hospodárskej výstavby, politického riadenia, vedeckého bádania alebo výchovnú prax v najširšom zmysle slova. V tomto duchu sa potom časopis orientoval predovšetkým na filozofické osnovanie a zdôvodnenie nájstojčivých budovateľských a kultúrnych otázok súčasnosti a získal si ustálený a pomerne široký okruh čitateľstva.

Na základe doterajšieho názvu pomerne početné vrstvy záujemcov o filozofické problémy usudzovali, že časopis je nielen ideove, ale aj tematicky orientovaný iba na vnútorné otázky marxistickej filozofie. Tematická rozloha všetkých piatich ročníkov Otázok marxistickej filozofie však bola oveľa širšia. Doterajšie pomenovanie časopisu bolo zdôvodnené a oprávnené iba v tom zmysle, že sa ním vyjadril ideový prístup k najrozmanitejším filozofickým problémom, t. j. aj mimo rámcov vlastnej marxistickej filozofie.

Keďže v širšom slovenskom povedomí sa filozofia už nepokladá za nejakú ezoterickú a špekulatívnu náuku, možno sa právom domnievať, že dnes už nie je potrebné v samom názve uvádzať, že ide o marxistickú filozofiu (nerobia to ani iné marxistické časopisy — napríklad *Voprosy filosofii*, *Studia filozoficzne*, *Filozofska misl* atď.). Marxistická ideová orientácia časopisu je najvýrečnejšie doložená samým obsahom časopisu, jeho doterajším pôsobením, v neposlednom rade aj skutočnosťou, že ho vydáva Slovenská akadémia vied.

Filozofickému ústavu SAV sa podarilo od roku 1946 zabezpečiť nepretržité vydávanie filozofického časopisu v intenzívnej spolupráci s externými spolupracovníkmi a s ich účasťou. Pôvodný názov časopisu Philosophica slovac vyplýval zo spoločne zaužívaného latinského označovania všetkých časopisov bývalej Slovenskej akadémie vied a umení. Neskoršie, od roku 1950, však SAVU ustúpilo od latinského označovania svojich časopisov, a preto (aj kvôli riedkej periodicite) sa zvolil názov Filozofický zborník SAVU. Po zvýšení periodicity orgánu sa počnúc rokom 1953 určil názov Filozofický časopis a keď vznikol v ČSAV v Prahe celoštátny orgán pod tým istým názvom, pomenovanie nášho časopisu sa doplnilo termínom Slovenský (1957). Úvodná stať akad. L. Szántóa v prvom čísle Otázok marxistickej filozofie (1961) uvádza dôvody, ktoré viedli koncom roku 1960 k opätovnej zmene názvu časopisu na Otázky marxistickej filozofie. Zdá sa, že celková ideová, vedecká a kultúrna aktivita a úroveň dosiahla u nás už taký stupeň a natoľko sa stabilizovala, že nový názov nášho časopisu bude už konečne ustálený.

Zdá sa ďalej, že naďalej niet už ani dôvodov k obavám z utilitárneho a komentátorského ponímania filozofie a že náš časopis — ako konečne v posledných rokoch aj Otázky marxistickej filozofie — bude prinášať len výsledky skutočne bádateľskej aktivity našich tvorivých filozofov. V dôsledku priaznivejších podmienok pre vedeckú a teoretickú tvorbu isteže právom možno očakávať ďalšie skvalitnenie našej filozofie.

Na stránkach posledného ročníka Otázok marxistickej filozofie sme už upozornili, že len primárnym riešením a rozvíjaním svojich inherentných úloh veda (základný výskum) i filozofia vytvárajú optimálne predpokady pre oblasť svojich aplikácií. Pravda, pochopenie týchto úloh ako aj prístup k ich výskumu musia byť vždy podnecované protirečieniami objektívnej skutočnosti. To znamená, ak má naša filozofia účinne napomáhať vzostup našej spoločnosti a kultúry, ako aj anticipovať budovateľskú prax, musí starostlivo prispievať k riešeniu významných teoretických otázok i nástojčivých problémov, vyvierajúcich zo života.

Skutočne *vedecký* prístup k filozofickým problémom, čoraz *hlbší* ponor do podstaty pertraktovaných otázok je jednou z dôležitých podmienok pozitívneho rozvoja našej filozofie.

Je nepochybné, že filozofia a objektívna realita, že filozofia a veda musia byť v trvalom *dialektickom* kontakte, ak filozofia nemá ustrnúť a stať sa sterilnou. Záleží pritom veľmi na tom, aby sa rešpektovala špecifická podstata filozofie, ak sa nemá stať púhym pasívnym reflexom jednotlivých historických štádií spoločenského vývinu. Ak teda filozofia nemá uviaznuť a dostať sa do závozu, musí byť inšpirovaná objektívnou realitou, no zároveň treba zdôrazniť, že pri utváraní a ďalšom rozvoji tejto reality môže filozofia len vtedy skutočne spolupôsobiť („meniť svet“), keď sa rešpektuje jej špecifická podstata.

Ako je zrejmé, iba hlboko teoreticky fundované výsledky tvorivej aktivity môžu predstavovať ideovú a metodologickú platformu, platnú a osoznú pri riešení rozličných nástojčivých a vyslovene aktuálnych otázok. Jednou z dôležitých podmienok teoretického prehĺbenia vedeckej práce na poli filozofie a jej oživenia

i zintenzívnenia je grupovanie talentovaných a zainteresovaných pracovníkov okolo niektorých významných problémov.

Z príležitosti dvadsaťročného jubilea nášho časopisu nie je azda nevhodné pripomenúť si niekoľko výrokov z úvodu k jeho prvému ročníku (1946). Tento úvod si svoju platnosť a aktuálnosť uchoval podnes. „Isteže je filozofická tvorba špecificky podmienená svojím najvlastnejším predmetom skúmania, no závisí tiež, jej vývinové smerovanie, od celkového spoločensko-kultúrneho utvárania. Do tohto celkového plynutia je teda štrukturálne začlenená: s jednotlivými zložkami tejto celkovej štruktúry je jednak v istom súlade, jednak v určitých premenlivých rozporoch a napätiach. Práve tieto tenzie najvýdatnejšie podmieňujú filozofickú tvorbu, stimulujú jej vývin a jej životnosť. Charakter a vývinový význam každého kultúrneho a špeciálne filozofického prínosu závisí od toho, ako sa na tieto štrukturálne rozpory tvorivo reaguje a ako zodpovedá celkovej línii spoločenského pokroku“. „Skutočná veda a filozofia teda vylučuje akýkoľvek dogmatizmus a akékoľvek absolútne kritériá pravdy, akékoľvek tézy o vyčerpávajúcom rozbere a poznaní reálnej skutočnosti. To ešte neznačí skeptický relativizmus. I keď je totiž pravdivosť vedeckých a filozofických poznatkov iba relatívna, ich zhodnotenie v spoločensko-kultúrnej praxi aprubuje mieru ich objektívnosti. A tak, ako sa postupne zveľaďuje a zdokonaľuje vedecká a filozofická tvorba, rastie aj jej objektívnosť. Overuje sa spoločensko-kultúrnou praxou“ (I. Hrušovský).

Čo možno napokon zaželať nášmu staronovému časopisu pri vstupe do tretieho decénia jeho trvania? Predovšetkým azda tolko, aby pri všetkej únosnej tematickej šírke a atraktívnosti titulov dbal ešte pozornejšie na to, aby každý uverejnený príspevok bol filozoficky a teoreticky zdôvodnený čo najhlbšie.

R.